

2. Санникова И.Г. Формирование информационной культуры студента в условиях дистанционного обучения / И.Г. Санникова, М.В. Корнилова // Вестник ТГПУ. - вып. 7. - 2007. - С. 73-76. - (Сер. «Педагогика»).
3. Хуторской А.В. Концепция дистанционного образования / А.В.Хуторской, 1998 [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/bde/dopol/russia/conzep.html>
4. Шуневич Б.И. Тенденции развития дистанционного навчання у зарубіжній вищій школі / Б.И. Шуневич [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/content/08sbishf.htm>
5. Peter T. Knight Education for all through electronic distance education// <http://aie.msk.su/english/confer/conf94/conf12.html>
6. Cecconi L., Piria L. Open and Distance Learning in Italy / Chapter 4 // <http://www.lmi.ub.es/teeode/THEBOOK/files/english/html/4ital.htm#/>

У статті розглянуто досвід Італійської Республіки з упровадження і розвитку відкритої та дистанційної освіти на університетському рівні. Розглянуто позитивний і негативний приклад університетських об'єднань.

Ключові слова: відкрита освіта, вища освіта, консорціуми.

В статье рассматривается опыт Италии в становлении и развитии открытого и дистанционного образования на университетском уровне. Приводится положительный и отрицательный пример университетских объединений.

Ключевые слова: открытое образование, высшее образование, консорциумы.

The article deals with the Italian experience in establishment and development of open and distance learning at university level. The positive and negative examples of consortiums' work are highlighted.

Keywords: open learning, higher education, consortiums.

УДК 378.147

І.А. Попко
м. Львів, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ФРАНКОМОВНІЙ КАНАДІ

Починаючи з 1980 років, франкомовні навчальні заклади Канади особливо зацікавилися дистанційним навчанням зважаючи на важливі соціополітичні і технологічні зміни. Зменшення кількості канадців, рідною мовою для яких є французька, стало однією з основних мотивацій до об'єднання їх освітніх організацій у мережі такі, як «Канадська асоціація французької мови» (l'Association canadienne d'éducation de langue française – ACELF) або «Мережа дистанційного франкомовного навчання Канади» (Réseau d'enseignement francophone à distance du Canada – REFAD). Питаннями дистанційного навчання займалися такі відомі вчені, як Бланден, Пауер, Бертран. Вони пов'язували розвиток дистанційної освіти з прогресом у розвитку засобів комунікації і новітніх технологій.

У 80-і роки, на національному рівні, частка франкомовних представників усього населення країни впала з 25,7% у 1981 році до 24% у 1991 році. Згідно з істатистичними даними (Statistique Canada, 1997) з 1991 по 1997 рік відсоток франкомовного населення зменшився на 5%. За словами генерального директора REFAD п. А. Ланглуа (Alain Langlois) дистанційна освіта для канадської французької громади стала не привілеєм а необхідністю.

Питаннями дистанційного навчання займалися такі відомі вчені-лінгвісти, як Б.Бланден (Blandin B.), М. Пауер (Power M.), І. Бертран (Bertrand Y.). Вони пов'язували розвиток дистанційної освіти з прогресом у розвитку засобів комунікації і новітніх технологій.

Під час роботи Національного Симпозіуму 1986 року, організованого Канадською Асоціацією французької мови і присвяченого питанню дистанційного навчання, було дано оцінку актуальному на той час стану якості освіти французької громади в Канаді. У висновку вказували на незадовільний стан грамотності франкомовного населення, розпорошення поселень франкомовних громадян, на їх віддаленість від міських центрів, де можна б було

отримати певні освітні послуги. 44% франкомовних канадців мали менше ніж 9 років шкільної освіти, тоді як англomовне населення становило лише 23% з таким низьким освітнім рівнем. Пропорція франкомовних і англomовних канадців з вищою освітою 4% проти 5%, теж була не на користь франкомовного населення. Результатом такої освітньої ситуації став брак професійної підготовки, що створило негативну тенденцію на ринку праці для французів Канади і їх нижчу економічну спроможність. Як підкреслювала Федерація франкомовних і академічних комун Канади (FCFA): «Освіта є ключем життєздатності франкомовних і академічних громад» [6].

До незадовільного рівня освіти додалися виклики, які протистояли усій тогочасній освітній системі: зростання чисельності населення, необхідність підвищення професійного рівня працівників у всіх галузях виробництва та обслуговування, зростання інформаційного рівня суспільства та рівня знань. На ринок праці прийшли жінки і теж відчули необхідність у підвищенні рівня освіти. У 1986 році вдвічі збільшилась кількість бажаючих отримати або покращити свій рівень освіти. Розклад робочих годин (робочі вечірні години, продовжений робочий день, робота за викликом, погодинна робота...) часто ставав на заваді традиційному навчанню. Навчальні заклади змушені були пристосовуватися до нових вимог часу і життя та шукати нові шляхи надання освітніх послуг.

Франкомовне населення Канади є дуже розпорошене на території країни, яка охоплює шість часових поясів. Розміри їх комун є дуже різні і віддалені одна від одної. Для більшості навчальних закладів, які їх обслуговують, відстань становить основну проблему. Таке розпорошення приводить до того, що національна меншина не має доступу до навчання рідною мовою.

Двомовність на державному рівні в Канаді була встановлена Законом про офіційні мови у 1969 році і Законом про освіту. У 1982 році була прийнята Канадська Хартія прав і свобод, яка встановлює і визнає права мовних меншин на освіту рідною мовою і управління національними освітніми інституціями. У 1990 році постанова Верховного суду підтвердила ці права у справі Має проти штату Альберта. Ця справа полягала у вимозі гарантій франкомовній громаді контролю з боку громади над викладанням французької мови і шкільним управлінням. У 1993 та 2000 роках інші судові постанови підтвердили правові основи освіти національних меншин. Результатом введення в дію цих документів був початок реструктуризації і зміцнення національних освітніх систем. Для цієї мети були запровадженні програми фінансової підтримки такі, як Спадщина Канади (*Patrimoine Canada*), для надання можливості розвитку лінгвістичних груп національних меншин. До навчання французькою мовою повертались навіть нефранкомовні представники населення. На початку цього періоду повернення до франкомовної освіти, проводились інтенсивні пошуки способів охопити навчанням більшу кількість населення і покращити рівень франкомовної освіти. У 2000 році, Анжелін Мартель (*Angéline Martel*), професор Теле-університету (*TÉLUQ*) і співзаявник у справі Має проти провінції Альберта заявила, що майже всі провінції і території країни офіційно затвердили механізм шкільного управління для франкомовних меншин (створення провінційної або регіональної шкільної ради) і таким чином франкомовна громада Канади значно зміцнила свої позиції в освіті [8].

Протяжність території країни і дуже мала густина її населення призвели до необхідності покращити інфраструктуру транспорту і зв'язку. В середині вісімдесятих років країну описували як таку, яка «завжди була попереду в галузі зв'язку, який є основою будь-якого розвитку, і основним навіть у існуванні самої країни» [1].

Розвиток та еволюцію дистанційної освіти пов'язують із розвитком засобів комунікації, які і привели до народження першого покоління дистанційного навчання. З винаходом поштової марки і розвитком поштової служби, а також з розвитком техніки репродукції, такої як трафарет, починається епоха дистанційного навчання. У Канаді поштова служба починає інтенсивно розвиватися з 1850-х років. Кількість поштових відділень збільшилась з 601 у 1851 до 8000 у 1881. Перші спроби дистанційного навчання англійською мовою починаються в університетах Мак Гілл (*McGill*) і Квін (*Queen's*) у 1889 році. Дистанційне навчання

французькою мовою бере початок у 1946 році, з появою Бюро заочних лекцій, у провінції Квебек (*l'Office des cours par correspondance du Québec*). Починаючи з 1950 років Університет Оттави запроваджує дистанційне навчання французькою мовою.

Поява другого покоління дистанційного навчання пов'язана з розвитком аудіовізуальної техніки та розповсюдженням телевізійних і радіосистем. У франкомовній Канаді радіо стає одним із перших експериментальних засобів у дистанційному навчанні. У Монреалі в 1922 році СКАС стала першою франкомовною радіостанцією у світі, яка з 1925 року транслювала уроки гри на фортепіано [9]. Серія франкомовних передач «Радіо-Коледж» Асоціації Радіо – Канада з 1941 по 1956 рік, разом із сотнями міських і сільських франкомовних центрів країни (*CLIFAD*) послужили хорошим досвідом для майбутнього розвитку дистанційного навчання.

Упровадження телебачення дає поштовх новим ініціативам. У 1952 році Університет Монреаля робить перші кроки у телевізійному навчанні. Починаючи з 1962 року, Радіо – Канада у співпраці з урядом провінції Квебек, транслюють навчальні передачі, такі як «Шкільне телебачення» (*La télévision scolaire*). У 1967-69 роках було започатковано проект дистанційного навчання для дорослих *Téves*, метою якого було надати можливість дорослому і старшому населенню пілотного регіону Сагене-Ляк-Сен-Жан (*Saguenay-Lac-Saint-Jean*), продовжити навчання і отримати бажану освіту. Зі 150 000 дорослого населення регіону 35 000 виявили бажання навчатися на телевізійних курсах. 5 000 з них змогли отримати «диплом 9-го року», який у цей час давав можливість для здобуття професійної освіти. У перший рік експерименту, щоденно, 12 000 учасників проекту виконували завдання і відсилали їх у коледж міста Жонк'єр (*Cégep de Jonquière – Collège d'enseignement général et professionnel*) де їх перевіряв комп'ютер. Незабаром цей найбільший телевізійний освітній експеримент в історії Квебеку переріс у школу, де основну роль у навчанні відіграє телебачення.

Але тільки у 1970 роки провінції, створивши свої власні мережі спеціалізованого телебачення, почали задовольняти свої освітні потреби. Радіо-Квебек було створено у провінції Квебек в 1945 році, але свою освітню функцію воно почало виконувати лише 22 лютого 1968 року і спочатку обмежилось випуском передач для школи. З 1972 року Радіо-Квебек транслює свої передачі, використовуючи кабельну мережу, а з 1975 року починає трансляцію передач в ефір, використовуючи антену надвисоких частот (*UHF - ultra hautes fréquences*). Телебачення Онтаріо, офіційно – Офіс освітніх телепередач провінції Онтаріо (*L'Office de la télécommunication éducative de l'Ontario*) – найстаріший телевізійний, навчальний канал, який покриває 98,5% території провінції і має свою окрему мережу для франкомовного населення, *ACCESS Alberta* – розважальний, інформаційний і навчальний телевізійний англomовний канал у провінції Альберта, *BC's Knowledge Network* - навчальний телеканал, у свою чергу, теж переходять на трансляцію передач в ефір через антену, що дозволяє здійснювати на вищому рівні навчальні і виховні цілі. Перші телевізійні заняття, були проведені Теле-університетом (*TÉLUQ*) у 1974 році. *TÉLUQ* купує у приватних мовників ефірний час і у 1978 році, у співпраці з *Vidéotron* (телекомунікаційна компанія Канади, заснована у 1964 році), транслює прямі передачі на Правий Берег Монреаля. Кабельне телебачення стало частиною інфраструктури, яка сприяє поширенню дистанційного навчання. Канада запускає свої перші супутники у 1962 і 1972 роках, що дає можливість розповсюдженню навчальних програм у найвіддаленіші регіони світу.

Перші мікрокомп'ютери громадського користування були запущені у виробництво у 1977 році. У 1978 році науковці Канади у Оттаві вводять в дію програму *Télidon*, новий засіб спілкування і отримання інформації, який поєднував елементи телебачення, телефонного зв'язку і комп'ютерних технологій, і був попередником Інтернету. Як телебачення, програма *Télidon* дозволяла бачити на екрані картинку і текст, як телефон – дозволяла спілкуватися на відстані, як комп'ютер – давала можливість, швидко і за невелику ціну, здобувати, зберігати і обробляти інформацію. Канадський уряд і підприємства інвестують значні кошти у розвиток цих технологій і підтримують навчальні заклади у їх розробках.

Університет Оттави і Управління заочним навчанням Квебеку мають достатньо вагомий досвід у проведенні дистанційного навчання. Саме ці дві організації запроваджували елементи дистанційного навчання з початку його виникнення і об'єднали свої зусилля для його розвитку. Представники цих двох навчальних закладів П'єр Пелет'є (*Pierre Pelletier*) і Люк Ландревіль (*Luc Landreville*) провели перше засідання адміністративної ради «Мережі дистанційної франкомовної вищої освіти Канади» (*Réseau francophone d'enseignement postsecondaire à distance du Canada REPSAD*) у 1988 році [7]. У створенні цієї організації брали участь освітні заклади, різні за своїми моделями і технологіями використання дистанційного навчання. До 1990 року ця мережа поповнилася такою вагомою ланкою у дистанційному навчанні, як середня освіта і перетворилася у Освітню дистанційну франкомовну мережу Канади (*Réseau francophone d'enseignement à distance du Canada – REFAD*).

З часом REFAD залучила до партнерства і співпраці більше ніж 40 різних закладів, запропонувала більше ніж 100 семінарів, провела десятки круглих столів, в основному дистанційно, організувала зустрічі своїх членів і спонсорів на конференціях по всій країні. Дистанційна освіта переживає переорієнтацію у початкових своїх завданнях і не витримує обмежень, у яких вона була з часу свого виникнення, адже метою її створення було вдосконалення здобутої освіти, набуття професійної освіти і надання освіти для дорослих. Останні роки дистанційна освіта все більше приваблює молодь, яка одночасно вступає на стаціонарне і записується на дистанційне навчання. Така ситуація притаманна Університету Монреалю і Університету Лавалю, студенти яких навчаються стаціонарно і дистанційно одночасно [9]. Отже доступність дистанційного навчання є центральним елементом його визначення. Тенденція стирання різниці поняття навчання дистанційного і стаціонарного поглиблюється і збільшується кількість бімодальних закладів, а навчальні заклади, які завжди були відомі, як традиційні, займають тепер важливе місце у мережі дистанційної освіти. Наприклад, Університет Лавалю, перший франкомовний університет в Америці налічував у 2009-2010 роках 43% від загальної кількості студентів, записаних на дистанційне навчання. Отже є очевидною інтеграція дистанційного навчання у традиційне [4].

Бернар Морен (*Bernard Morin*) передбачаючи освіту 2050 року сказав, що дистанційна освіта «до цього часу буде настільки інтегрована в звичайну практику, що ми більше не будемо робити різниці, як ми це робимо сьогодні між дистанційним навчанням, навчанням *on-line*, навчанням в класі, комбінованим, синхронним чи асинхронним навчанням» [3]. Згідно з судженням Жана Луаз'є (*Jean Loisier*) освіта буде позбавлена обов'язкової прив'язаності до певного навчального закладу, а останні будуть лише оцінювати набуті знання на обраних студентом дистанційних курсах [9].

Еволюція дистанційної освіти за 20 років, з точки зору набутого досвіду франкомовної Канади є явищем позитивним і важливим. Дистанційне навчання показало себе, як особливий і необхідний метод для обслуговування громади меншин. «Завдяки дистанційному навчанню освіта французькою мовою здійснила важливі досягнення» – писав Р.Гі (*Raymond Guy*), перший президент Канадської Мережі Інноваційних Технологій в Освіті (*Réseau Canadien pour l'Innovation en Éducation – RCIÉ*). Саме через дистанційне навчання доступ до освіти франкомовної громади став більш демократичним і доступним, що послужить прикладом для інших національних меншин країни та світу.

Література:

1. ACELF, « Actes du colloque national sur l'enseignement postsecondaire à distance pour les francophones du Canada », Revue de l'Association canadienne d'éducation de langue française, vol. XIV, № 2, décembre 1986. – 43p.
2. Aubin M.C., Roy C., «Les cours à distance au Collège universitaire de Saint-Boniface», Tables d'échanges du REFAD, 16 février 2000. –24p.
3. Bernard R.M., Lou Y., Abrami P., Borokhovski E., Wade A., Wozney L., Wallet P.A., Fiset M., Huang B., «How does distance education compare to classroom instruction? A metaanalysis of the empirical literature», Review of Educational Research, vol. 78, № 3, automne 2004. – 48p.

4. Bilodeau H., « Vidéoassettes et tableau électronique : un compromis technologique pour accroître l'accessibilité », International Council for Distance Education, Penn State University, 1997. – 67p.
5. CLIFAD, Soixante ans de formation à distance au Québec, Forum québécois de la formation à distance, 14 et 15 novembre 2007, [Електронний ресурс].- Режим доступу <http://www.clifad>.
6. Statistique Canada, «L'enseignement à distance: Réduire les obstacles», Revue trimestrielle de l'éducation, vol. 5, № 1, 1998. –32p.
7. Power Michael »E-learning: un saut exponentiel dans les moyens d'apprentissage». Atelier organisé par TéléÉducation NB, le 18 février 2002. – 45p.
8. Le Commissariat aux langues officielles [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ocol-clo>.
9. REFAD (1990), Bulletin Connexion, vol. 1, № 2. – p. 12.

У статті окреслено передумови виникнення дистанційного навчання у франкомовній Канаді, висвітлено основні фактори, особливо соціополітичні і технологічні, які вплинули на його розвиток. Автор подає інформацію про перші організації Канади, які використовували у своїй роботі елементи дистанційного навчання.

Ключові слова: REFAD, мережа, франкомовний, дистанційне навчання, освітні технології, бімодальний навчальний заклад.

В статье определены предпосылки возникновения дистанционного обучения во франкоязычной Канаде, показаны основные факторы, особенно социополитические и технологические, которые повлияли на его развитие. Автор дает информацию о первых организациях Канады, которые использовали в своей работе элементы дистанционного обучения.

Ключевые слова: REFAD, сеть, франкоязычный, дистанционное обучение, образовательные технологии, бимодальное учебное заведение.

The article is described the main factors, such as socio and political, technological, which have influenced on its development. The author presents information about the first organizations in Canada which are used in its work elements of distance learning.

Keywords: REFAD, network, French Canada, distance learning, educational technologies, dual mode institution.

УДК 376.64:364-783(73)

А.В. Скрипник
м. Умань, Україна

ПАТРОНАТНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, В США

Діти, які залишилися без піклування батьків, є найбільш соціально вразливими (вони можуть бути предметом соціального насилля та культурної стигми; часто позбавлені можливості доступу до освіти, отримання соціальних послуг і належної охорони здоров'я; вони піддаються різним формам зловживання і експлуатації; у багатьох випадках їм не видаються свідоцтва про народження і через це вони позбавлені права спадкування, що робить їх ще більш уразливими до експлуатації) [1, с. 15]. Відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини, такі діти потребують особливого захисту і піклування в кожній державі. Як свідчить світова практика соціально-педагогічної роботи, основними формами влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування у суспільстві є сімейна, обцинна і державна опіка та піклування [3, с. 7].

Існуюча в Україні система державних закладів утримання дітей, позбавлених батьківського піклування, не задовольняє наразі якісне вирішення їх проблем, через що стрімко зростає кількість дітей, які самовільно покидають такі установи. Практично суспільне життя вже давно довело тезу про те, що державі було б вигідніше вкладати гроші не у великі дитячі установи, які дійсно потребують значного фінансування, а в окремі родини, які здатні прийняти дитину у свою сім'ю та забезпечити їй належний рівень виховання. Нині в Україні доволі повільно реалізується впровадження принципу влаштування дітей, які позбавлені батьківського піклування, – «з родини в родину».